

Бойко Світлана Василівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Національний університет харчових технологій

Бойко Светлана Васильевна
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов
Национальный университет пищевых технологий
Boyko Svetlana
Associate Professor, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Finance
National University of Food Technology

Кеба Анастасія Андріївна
студентка
Національного університету харчових технологій
Кеба Анастасия Андреевна
студентка
Национального университета пищевых технологий
Keba Anastasiia
Student of the
National University of Food Technology

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЛОМБАРДОВ В УКРАИНЕ

THE MODERN STATE AND PROSPECTS OF LOMBARD DEVELOPMENT IN UKRAINE

Анотація. Досліджено сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку, визначено роль та місце ломбардів на фінансовому ринку України, розкрито специфіку їх діяльності, наведено порівняння з іншими кредитними установами.

Ключові слова: кредит, споживчий кредит, ломбард, фінансова компанія, кредитна компанія, заставне кредитування, мікрокредитування.

Аннотация. Исследовано современное состояние, проблемы и перспективы развития, определена роль и место ломбардов на финансовом рынке Украины, раскрыта специфика их деятельности, приведено сравнение с другими кредитными учреждениями.

Ключевые слова: кредит, потребительский кредит, ломбард, финансовая компания, кредитная компания, залоговое кредитование, микрокредитование.

Summary. The present state, problems and prospects of development are investigated, the role and place of pawnshops in the financial market of Ukraine is determined, the specifics of their activity are disclosed, the comparison with other credit institutions is given.

Key words: credit, consumer credit, pawnshops, financial company, credit company, mortgage lending, micro lending.

Небанківські кредитні установи є невід’ємною частиною фінансового ринку України, зокрема, кредитного ринку, що пов’язана з його функціонуванням і забезпеченням оптимального перерозподілу обмежених фінансових ресурсів. Цей процес відбувається за допомогою залучення вільних грошових коштів у одних суб’єктів і надання їх у позику іншим. За своїм призначенням вони також виступають кредиторами, так як і банківські кредитні установи, і, тому, однаково забезпечують трансформацію розмірів грошових капіталів та відповідних їм ризиків [10].

Новим явищем на фінансовому ринку України є кредитні компанії, оскільки початок їх створення пов’язаний з прийняттям ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» [1].

В нормативно-правових документах, які регулюють діяльність кредитних компаній вони мають назву «кредитні установи». Ломбардом називають кредитну установу, яка надає короткотермінові позики. Видача позики під заставу — угода, що становить сутність діяльності ломбардів [2, с.298–299].

Фінансові кредити — один із найстаріших видів кредитування, які надавались ломбардними установами.

Ломбардна діяльність в Україні здійснюється на основі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р., «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18 листопада 2003 р., «Про заставу» від 2 жовтня 1992 р. та інших законів України і виданих відповідно до них нормативно-правових актів [3, 4, 5, 6].

Основним видом діяльності ломбардів України є надання миттєвих, короткострокових та невеликих за розміром позик під заставу. Раніше це були переважно золоті речі та ювелірні прикраси, а зараз, це дорогоцінні метали та каміння, побутова техніка та електроніка, мобільні телефони, хутрянні вироби, цінні папери, автомобілі та навіть нерухомість [2, с. 314].

Ломбарди надають свої послуги у грошовій формі фізичним або юридичним особам під заставу товарів чи валютних цінностей за рахунок власних та залучених коштів.

Існують додаткові фінансові послуги, які передбачені законодавством України:

- оцінка майна, яке є предметом застави;
- страхування майна через посередницькі послуги (зі страховою компанією);
- реалізація заставленого майна [2, с. 343].

Незважаючи на те, що ломбарди, за кількістю наданих послуг, можуть бути на рівні з банками, їх кількість за останні роки поступово зменшується, але це ніяк не впливає на якість наданих послуг та величину активів (рис. 1).

Станом на 30.06.2014 в Україні існувало 481 ломбард, що на 3 установи (або на 0,6%) більше порівняно з минулим аналогічним періодом. Це пояснюється тим, що зросла потреба населення у грошових коштах. Станом на 30.06.2015 зареєстровано 476 ломбардів, що на 5 установ (або на 1%) менше, ніж їх кількість станом на 30.06. 2014 року

Станом на 30.06.2016 існувало 465 ломбардів, що на 11 установ (або на 2,3%) менше, порівняно з минулим аналогічним періодом (станом на 30.06.2015–476 ломбардів). Станом на 30.06.2017

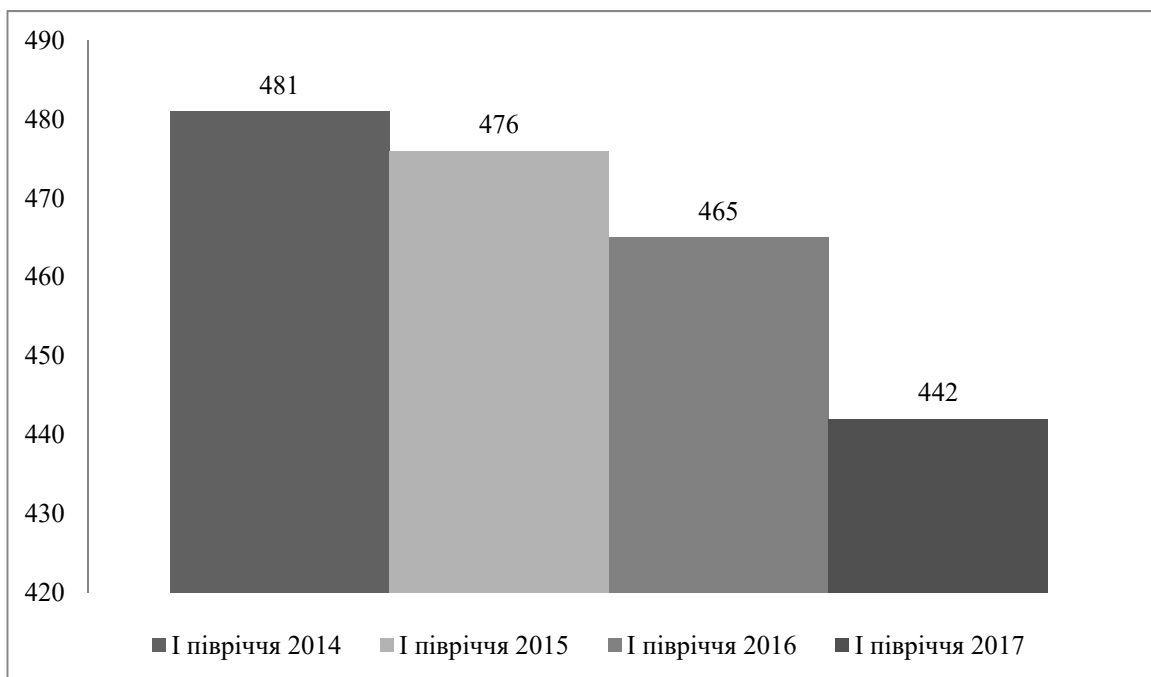

Рис. 1. Кількість ломбардів у період з I півріччя 2014 по I півріччя 2017 рр.

Таблиця 1

Показники діяльності ломбардів у період з 30.06.2014 по 30.06.2017 рр.

Показники	30.06.2014	30.06.2015	30.06.2016	30.06.2017
Сума наданих фінансових кредитів під заставу (млн грн.)	3313,2	6 413,0	7 842,1	8 382,3
Сума погашених фінансових кредитів (млн грн.)	3193,4	6 038,1	7 563,0	8 242,5

Джерело: побудовано авторами на основі [9]

zareestrovano 442 ломбарди, що на 23 установи (або на 4,9%) менше, ніж їх кількість станом на 30.06.2016 року (465 ломбардів).

Якщо аналізувати фінансову сторону розвитку ломбардів в цей період, то можна спостерігати зовсім іншу тенденцію (табл. 1).

Станом на 30.06.2015 року спостерігається збільшення загальних обсягів кредитування, порівняно із минулим аналогічним періодом, а саме: збільшення суми наданих фінансових кредитів під заставу на 93,6%, збільшення кількості наданих фінансових кредитів під заставу на 10,8%, збільшення суми погашених фінансових кредитів на 89,1% та збільшення кількості договорів, погашених за рахунок майна, наданого під заставу, на 21,5%.

Станом на 30.06.2016 року спостерігається збільшення загальних обсягів кредитування, порівняно із минулим аналогічним періодом, а саме: збільшення суми наданих фінансових кредитів під заставу на 22,3%, збільшення суми погашених фінансових кредитів на 25,3%, збільшення кількості наданих фінансових кредитів під заставу на 9,7%. Але, кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого під заставу, зменшилась на 6,9%.

Станом на 30.06.2017 року спостерігається збільшення загальних обсягів кредитування, порівняно із минулим аналогічним періодом, а саме: збільшення суми наданих фінансових кредитів під заставу на

6,9%, збільшення кількості наданих фінансових кредитів під заставу на 4,4%, збільшення суми погашених фінансових кредитів на 9,0% та збільшення кількості договорів, погашених за рахунок майна, наданого під заставу, на 23,5%.

Структура наданих кредитів за видами застави представлена в таблиці 2.

На 30.06.2015 року збільшилась кількість наданих кредитів на 93,6%, порівняно з минулим аналогічним періодом. Збільшилась кількість кредитів, виданих під дорогоцінні метали та каміння на 2,9%, зменшилась кількість кредитів, які видані під заставу побутової техніки на 2,6% та під нерухомість — на 0,17%.

На 30.06.2016 року збільшилися обсяги кредитування на 22,3%, при чому величина наданих фінансових кредитів не змінилась. За цей період зменшилась кількість кредитів, виданих під вироби з дорогоцінних металів та каміння на 4,8%, збільшилась величина кредитів, виданих під заставу побутової техніки — на 4,8%, а величина кредитів, виданих під заставу автомобілів залишилась незмінною.

На 30.06.2017 року зменшилися обсяги кредитування на 22,9%, при цьому зменшилась кількість кредитів, виданих під дорогоцінні метали та каміння на 19,5%, але, величина кредитів, які видані під заставу побутової техніки, збільшилась на 17,9%.

Таблиця 2

Обсяг наданих фінансових кредитів за видами застави за період з 30.06.2014 по 30.06.2017 рр.

Види застави	Обсяг наданих фінансових кредитів, млн грн.				Структура наданих фінансових кредитів, %				Темпи приросту (30.06.2017/30.06.2014)	
	30.06.2014	30.06.2015	30.06.2016	30.06.2017	30.06.2014	30.06.2015	30.06.2016	30.06.2017	млн грн.	%
виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	2772	5 553	6 418	3 850	83,7	86,6	81,8	63,7	1078	38,9
побутової техніки	520,0	839,2	1 402	2 166	15,7	13,1	17,9	35,8	1646	316,5
автомобілів	8,8	9,6	6,2	0,1	0,3	0,1	0,1	0,0	-8,7	-98,9
нерухомості	7,6	2,0	2,7	0,0	0,2	0,0	0,03	0,0	-7,6	-100,0
іншого майна	4,9	9,6	13,7	27,3	0,1	0,1	0,2	0,5	22,4	457,1
Всього	3313,2	6 413	7 842	6 043	100	100	100	100	2730	82,4

Джерело: побудовано авторами на основі [9]

Структура наданих фінансових кредитів у цілому не змінилася.

У своїй діяльності банківські установи дещо поступаються ломбардам, тобто останні мають певні переваги, як для своїх власників, так і для клієнтів. Основними «плюсами» в діяльності юридичної особи є менший державний контроль, адже більшість ломбардів не залучають грошові кошти на зберігання від різних суб'єктів господарювання. Згідно із ЗУ «Про ломбарди і ломбардну діяльність» для ломбардів мінімальний розмір статутного капіталу значно менший (30000 євро), ніж це необхідно для банківських установ [6].

Перевагою ломбардів є також надання додаткових послуг, що несе за собою отримання додаткового доходу. Розширення ломбардного бізнесу, тобто відкриття нових відділень, є набагато дешевшим, ніж розширення банківського бізнесу [10].

Однією з основних переваг ломбардів над банківськими установами для клієнтів є швидкість отримання коштів, яка, в середньому, займає 20 хвилин. Це не стосується надання коштів під заставу нерухомості, адже процедура дещо містка. Для отримання кредиту необхідний мінімальний пакет документів: документ, що засвідчує особу та індивідуальний податковий номер особи. Якщо це кредит під заставу майна чи авто, то також необхідні документи про право власності на це майно. Оцінка заставного майна проводиться відразу, і клієнт відразу ж дізнається розмір суми, яку він може отримати. Винятком є кредит під заставу нерухомості, оцінка якого займає деякий час.

Для отримання кредитних коштів клієнту не потрібно додатково надавати довідки про доходи, щоб підтвердити свою платоспроможність. Для ломбардів не є необхідною мати таку інформацію про своїх клієнтів, адже у випадку неповернення грошових коштів, збитки компенсуються за рахунок продажу заставленого майна клієнта.

Дуже приємним «плюсом» для постійних клієнтів ломбардів є різноманітні програми лояльності та знижки [7, с.261–262].

Незважаючи на значні переваги ломбардів над банківськими установами, між цими суб'єктами підприємництва спільні риси, такі як: функціонування у секторі опосередкованого фінансування; для формування власних ресурсів випускають боргові зобов'язання (у ломбардів менш ліквідні, ніж у банківських установ); боргові зобов'язання менші за розмірами, більш ліквідні та коротші за термінами, ніж власні вимоги, внаслідок чого їх платежі за зобов'язаннями менші, ніж надходження за вимогами [8, с.6–8].

Крім спільних рис, між ломбардами та банківськими установами існують також і розбіжності: здійснюють різні операції, базові для кожного, відповідно до законодавства; різна потреба контролювати діяльність ломбардів і банківських установ, адже законодавство надає ломбардам інший статус, ніж банкам. Перші контролюються Нацкомфінпослуг, а інші — НБУ. Ломбарди обслуговують лише окрему ланку суспільства, на відміну від банків [5].

Фінансово-економічна криза дала поштовх на розвиток кредитної системи країни через збільшення основних суб'єктів. Банківські установи значно зменшили обсяги кредитних послуг до кризи, а ломбарди та фінансові компанії, навпаки, збільшили обсяги таких послуг, тобто криза стала своєрідним поштовхом до їх розвитку. Це призвело до зростання загальної їх кількості та, відповідно, обсягу послуг, що пропонуються цими установами.

Важливою для розвитку кредитного ринку є діяльність ломбардів, оскільки ці установи надають специфічні послуги на кредитному ринку, які не пропонуються іншими установами.

Література

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III.
2. Горбач Л. М. Ринки фінансових послуг: [навч. посібник] / Л. М. Горбач, Л. М. Каун. — К.: Кондор, 2006. — 435 с.
3. Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження Ліцензійних умов провадження діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів кредитними установами» від 18.10.2005 N4802 (із змінами та доповненнями).
4. Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження Положення про встановлення обмежень на суміщення діяльності фінансових установ з надання певних видів фінансових послуг» від 27.07.2004 № 933/9532.
5. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-III (остання редакція від 29.01.2006).
6. Закон України «Про ломбарди і ломбардну діяльність» № 3433 від 03.12.2008.
7. Сороківська З. Особливості діяльності ломбардів в умовах фінансової кризи / З. Сороківська // *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. — 2010. — № 14–15. — 330 с.
8. Харитонова Н. Терміново потрібні гроші? Вихід є — ломбард / Н. Харитонова // *Все про бухгалтерський облік*. — 2009. — № 73. — 75 с.
9. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України [Електронний ресурс]: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. — Режим доступу. — <https://nfp.gov.ua>
10. Гонта О. І. Стан та перспективи розвитку ломбардів в Україні / Дубина М. В., Романенко В. О. / *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*, — 2011. — № 2 (50). — с. 233–241.